

Recepce I. a S. her v Evropě

stručný přehled

Meinigenští

Divadelní skupina ze Saska-Meiningenu (**1866 – 1890**)

dvorské divadlo, repertoár především: Shakespeare, Shiller, Grillparzer a další romantici.

Skandinávskou dramatikou uváděli ojediněle, ale představení měla velký význam. Historicky věrné inscenace, autentické materiály, ansámblové herectví.

1876 produkce *Nápadníků trůnu*

Vévoda Jiří II jel do Norska nejprve na studijní cestu, aby pořídil skici pro scénu a kostýmy. Představení pak zcela ve stylu historického realismu.

Později ještě Ibsenovy *Přízraky*.

André Antoine (1858 – 1943)

Francouz

původně plynárenský úředník

Théâtre Libre

Od 1888 uvádí jednu zahraniční hru ročně. Z Ibsena uvedl *Přízraky* a *Divokou kachnu*

Snaha o reprodukci prostředí v každém detailu (kusy masa na jevišti), důsledné respektování 4. stěny.

Otto Brahm (1856 – 1912)

Němec

původně divadelní kritik

1889 – 1894 Freie Bühne

Hlavní přínos ve hraní her zakázaných cenzurou

Zahajovali Ibsenovými *Přízraky*, poté hráli i Strindberga

Vsevolod Mejerchold (1874 – 1940)

Rus

v divadle Věry Fjodorovny Komisarževské

Hedda Gablerová – ignoroval scénické poznámky a realistický detail, každá postava omezena na určitý počet sošných gest a stále se vracela do téže pózy. Hedda uprostřed na kožešinovém trůně dominovala celému ději.

Jevgenij Vachtangov (1883 – 1922)

Rus

vedoucí Prvního studia MCHAT.

Slavná inscenace *Erik XIV* (1922 hostují v Praze na Vinohradech).

Důraz na životopis každé postavy, na objevování skrytého smyslu. V představeních zvýšená míra stylizovaného pohybu, výtvarné pojetí podobné německým expresionistům. V Erikovi všichni dvořané a aristokrati hráni jako automaty, proletariát byl provedený realisticky.

Interpretoval hru jako odzvonění monarchickému zřízení.

Max Reinhardt (1873 – 1943)

Němec

Heslo: **Neexistuje žádný přístup, který by se hodil pro inscenace všech her.**

Založí Kleines Theater, V Deutsches theater vybuduje komorní scénu Kammerspiele (pro 300 diváků) – od něj tuto ideu převezme Strindberg a založí Intimní divadlo (v roce 1907 s Augustem Falckem).

Tento režisér přijímal nové styly, aniž by popíral staré. Ve svých režiiích rozvinul metodu, kde byly rozhodujícím prvkem světelné kontrasty založené na tom, že na hnědém pozadí vynikaly barvy kostýmů. Měl zálibu ve velkolepé dekoraci, ve velkých seskupeních osob, v experimentech (z diváka udělat spoluherce, zrušil obvyklý rámec scény /Král Oidipús v bývalém cirkusu/) Zpracovával režijní knihu (pohyb, scéna, rekvizity, zvuk, světla, kostým). Režisér coby pán inscenace. Eklektik.

Skandinávské divadlo ovlivňoval hostováním. Největší dopad měla

jeho inscenace *Sonáty duchů*, s kterou hostoval ve Švédsku roku 1917 a později v Kodani.

Kritici představení nazvali "loutkovou noční můrou".

1920 přijíždí do Švédska s *Pelikánem* (toto představení vidí Olof Molander, je ohromen důmyslnou integrací divadelních efektů).

1921 režíruje Reinhardt v Dramaten *Hru snů* - dává Švédům lekci, jak režírovat Strindberga. Odhmotní scénu, změní konec hry (Indrova dcera se noří do plamenů) a vytvoří atmosféru zmučené lidskosti, která se vzpouzí v atmosféře bezútěšna. Jeho vize přirovnávají kritici k obrazům Van Gogha.

Luca Ronconi (1933)

Ital

1982 Ibsenovy *Přízraky* uvedené v chrámové kryptě. Čtyřhodinová inscenace, expresionistická a pomalá. Zacházel s černě a šedě oděnými postavami doslova jako s přízraky.

1996 vlastní adaptace *Peera Gynta* – ze hry vybraných několik scén, na kterých chtěl ukázat Peerův vztah k ženám.

Peter Stein (1937)

Němec

režisér a divadelní ředitel

1971 *Peer Gynt* v západoberlínské Schaubühne

Semihodinová inscenace ve dvou večerech s šesti různými představiteli Peera Gynta (hledání vlastní identity – Peer Gynt lupič nevěst; pán hor; zajatec trolů atd.). Hru používá jako metaforu, prostřednictvím textu zkoumá 19. století – rozvoj kapitalismu, třídní boj, imperialismus, industrializaci, individualismus, cestu k socialismu. Představení vystavěné jako symptom nemoci individualismu.

Peter Zadek (1926 – 2009)

Němec

režisér a divadelní ředitel

Cit a smysl pro ambivalenci, vyhýbá se stylizaci, volí vyotřené kontrastní a křiklavé jevištní prostředky. Herecky styl s rysy hyperrealismu. Uvedl řadu inscenací psychologicko-realistických her, jejichž pozadím je často deformované lidské nitro. 1975 *Divoká kachna* v Hamburku, 1977 *Hedda Gablerová* v Bochumi, 1983 *Stavitel Solness* v Mnichově, 1991 *Když my z mrtvých procítáme* v Kammerspiele v Mnichově, 2000 *Rosmersholm* v Burgtheatru

Thomas Ostermeier (1968)

Němec

režisér a umělecký ředitel

Z Ibsena zatím uvedl *Noru* (2002), *Heddu Gablerovou* (2005), *Stavitele Solnesse* (2006) a *Jona Gabriela Borkmanna* (2009)

V průlomové inscenaci *Nory* obývají manželé designérsky dokonalý mezonet, jemuž dominuje obří akvárium s červenými rybami. Právě v něm v závěru skončí mrtvý Torvald, kterého zastřelí frustrovaná paní domu, manželkou zneužívaná k sexistickým hrátkám. Představení hostovalo po celém světě a získalo režisérovi mnoho cen (mj. německou Nestroyovu cenu).

Nejdůležitější skandinávští režiséři inscenující dílo Ibsena a Strindberga ve 20. století

Per Lindberg (1890 – 1944)

Švéd

Lorensbergské divadlo v Göteborgu. Per Lindberg si tam s sebou bere prvního švédského moderního scénografa Knuta Ströma. Lindberg spjatý s Reinhardtem a Mejerholdem. 1919 píše *Několik slov o scénické režii*. Důraz kladen na režisérovu představu, kolem níž se jednotí všechny ostatní složky. Herec dokonalý nástroj. Zastáncem ruského cirkusového tréninku herců. Zapojuje Appiovy a Craigovy teorie o světle podporujícím rytmus hry. Pomocí svícení přibližování publika. Hlásá, že herci a publikum se musejí přiblížit. Praktikuje to na klasice. Nejvíce uváděl Strindberga. Uvedl *Mistra Olofa* poprvé bez historických interiérů, kostýmů. Celá jeho éra v Göteborgu průlomem nového modernismu. Zůstalo to ovšem izolovaným jevem. Posléze se stává filmovým režisérem, aktivní mezi lety 20. – 30.

Olof Molander (1892 – 1966)

Švéd

režisér a divadelní ředitel. Nejvíce spojen se stockholmským Dramaten (Královské dramatické divadlo ve Stockholmu).

Ve třicátých letech má v Dramaten strindbergovskou éru. 1935 *Hra snů* v opozici k Reinhardtovi. (Viděl to mladý I. Bergman). Ztlumená inscenace, kde Molander nechává pracovat samotný text. *Hru snů* dělal Molander postupně čtyřikrát (naposledy v roce 1965 v Oslo s Arne Walentinem).

Ingmar Bergman (1918 – 2007)

Švéd

Od poloviny 50. let v městském divadle v Malmö. Sestavil si tam ansámbl z budoucích hvězd, které se pak objevovaly paralelně v jeho filmech a v jeho divadelních produkcích (Bibi Anderssonová, Ingrid Thulinová, Max von Sydow). 1952 – 58 uvádí klasiky (Ibsen, Moliere, Goethe). Ze Švédů dělá Strindberga (to jsou jeho nejslavnější inscenace) a Hjalmara Bergmana. Pak v Dramaten. 1978 odjíždí režirovat do Mnichova. Žádná z jeho zásadních režii nebyla režii nějakého současného švédského dramatu.

1954 *Sonáta duchů* v Malmö

prvky z Reinhardtova výrazného expresionismu a směs naturalismu a mysticismu
Molanderova

scéna se zjednodušovala jednání od jednání

1970 *Hra snů* – velmi civilní, v duchu komorních her

1973 *Sonáta duchů* v Dramaten

téměř holé jeviště, projekce na dvě postranní plátna a na cykloramu v pozadí. Rytmičké pohyby herců korespondující se změnami osvětlení a projekcí – zážitek snu. Naplňoval tak

svou představu, že každé drama se musí odehrávat na dvou místech – na scéně a ve vědomí každého diváka.

1974 *Do Damašku*

Zabýval se inscenováním Ibsena a Strindberga, dokud byl aktivní.